

FINLANDS KLIMATPANELS PUBLIKATIONER 2/2026

Varför behövs klimatpolitik?

Tvärvetenskapliga motiveringar för nationella klimatåtgärder

FINLANDS KLIMATPANEL

Att genomföra klimatåtgärder är nödvändigt eftersom klimatförändringen har en allvarlig och omfattande skadlig inverkan på människor, natur och samhällen. Det är bråttom med att vidta åtgärderna: varje fördröjning ökar det mänskliga lidandet, de ekonomiska kostnaderna och risken för oåterkalleliga förändringar. Staternas skyldighet att agera är grundad i på internationell rätt och människorättskonventioner och gäller alla länder oberoende av mängden utsläpp, eftersom det är ett gemensamt globalt ansvar att motverka klimatförändringen.

Klimatåtgärderna tryggar centrala mänskliga rättigheter och skyddar framtida generationers rättigheter. De för också med sig betydande fördelar: finländarna upplever att klimatpolitiken förbättrar välfärden, stärker konkurrenskraften och sparar på naturresurserna. Lösningarna kan samtidigt minska utsläppen, öka kolbindningen, förbättra folkhälsan, öka den ekonomiska produktiviteten och stärka den övergripande säkerheten.

Syftet med denna promemoria är att samla den tvärvetenskapliga förståelsen hos forskarna i Finlands klimatpanel om varför klimatpolitiken behövs och varför det lönar sig att verkställa målen i klimatlagen. Promemorian erbjuder tydliga och motiverade synpunkter på klimatåtgärdernas mångsidiga fördelar, särskilt i situationer där behovet av klimatåtgärder ifrågasätts. Promemorian innehåller synpunkter på hälso-, säkerhets-, ekonomi- och naturfördelar som uppnås genom klimatåtgärderna utöver att klimatförändringen motverkas. Klimatpanelens expertbedömningar stöder beslutsfattandet och stärker samhällets förmåga att svara på den omställning som klimatförändringen medför på ett rättvist och hållbart sätt.

KLIMATFÖRÄNDRINGEN HAR ALLVARLIGA FÖLJDER

Klimatförändringen har redan lett till ökade extrema väderfenomen överallt i världen. Svåra värmeböljor, rikliga störtregn och kraftig torka har på många platser blivit vanligare och förstärkts till följd av klimatförändringen. När havsytan blir varmare förekommer kraftiga tropiska stormar oftare än tidigare, och när hetta lett till att fukt avdunstar ut jorden har riskerna för skogsbränder ökat i stora områden.

De allt kraftigare extrema fenomenen som förekommer allt oftare har många allvarliga följder: svåra värmeböljor är påfrestande för människokroppen och orsakar förtida dödsfall samt utmanar matproduktionen och belastar naturen. Störtregn ökar översvämningsriskerna, i synnerhet i städer, och orsakar materiella skador samt skadar försörjningsmöjligheter. Allt kraftigare stormar förstör infrastruktur och ökar riskerna för att människoliv går förlorade. Omfattande skogsbränder förstör naturmiljöer och kan orsaka betydande hot mot fastigheter och människor.

Samtidigt medför förändrade genomsnittliga klimatförhållanden betydande och långvariga konsekvenser för såväl samhällen som för naturen. Förändringar i värme- och regnförhållandena påverkar hälsoriskerna för människor samt mat- och vattensäkerheten. I värsta fall kan dessa förändringar göra vissa områden obeboeliga, vilket ökar de interna och internationella flyttningsrörelserna samt ökar sannolikheten att det uppstår migrationskriser. När inlandsis och glaciärer smälter höjs havsnivån, vilket hotar i synnerhet små östaters existens, tvingar ett stort antal människor att flytta bort från låglänta kustområden och ökar risken för skador på infrastruktur vid kustöversvämnings. Förändringen i de genomsnittliga klimatförhållandena påverkar också ekosystemen: när växt- och djurarter breder ut sig på nya platser förändras den lokala naturen och vissa arter kan försvinna lokalt eller till och med helt och hållet.

I takt med att klimatförändringen framskrider blir dess inverkan och risker allt kraftigare och mångsidigare. Samtidigt utvidgas området som påverkas av dem till allt fler geografiska områden och livsmiljöer. Dessa allt starkare och allt vanligare effekter utmanar samhällenas och ekosystemens beredskap att anpassa sig till det föränderliga klimatet – i synnerhet i regioner med begränsade ekonomiska och sociala resurser.

Finland har hittills besparats allvarliga konsekvenser av klimatförändringen. Deras sannolikhet ökar dock ju sämre man lyckas begränsa utsläppen enligt målet på 1,5 grader. Om klimatförändringen inte motverkas ökar sannolikheten för att det i framtiden ska uppstå brytpunkter, vilket skulle ha mycket allvarliga följder även i Finland. Även om följderna av klimatförändringen utvecklas på olika sätt i olika områden är ingen som är vinnare på längre sikt.

Det är viktigt att vidta klimatåtgärder eftersom klimatförändringen har en allvarlig och omfattande skadlig inverkan på människor, natur och samhällen.

KLIMATÅTGÄRDERNA ÄR BRÅDSKANDE

Klimatåtgärderna är brådskande, eftersom mänsklig verksamhet fram till 2026 redan har värmt jordens klimat med 1,3 grader jämfört med den förindustriella tiden (1850–1900). De senaste tio åren har varit de hetaste i mäthistorien och 2024 överskreds jordens medeltemperatur på 1,5 grader för första gången på årsnivå jämfört med den förindustriella tiden.

De skadliga följderna av klimatförändringen ökar snabbt när medelvärdet för uppvärmningen under en längre tid överskrider 1,5-gradersgränsen, och därför har begränsningen av varje tiondels grad i förändringen av medeltemperaturen stor betydelse.

Om de globala utsläppen hålls på nuvarande nivå, uppfylls den så kallade koldioxidbudgeten på 1,5 grader år 2030. Med andra ord har mänskligheten släppt ut så mycket växthusgaser i atmosfären att gränsen på 1,5 grader med 50 procents sannolikhet kommer att överskridas redan i början av 2030-talet. Det är möjligt att återställa överskridningen i efterhand så att den motsvarar målet på 1,5 grader genom att ta tillbaka koldioxid ur atmosfären med tekniska medel och lagra den permanent ur atmosfären, men användningen av denna teknik i den skala som skulle behövas är mycket osäker. Ju mer utsläppen kan minskas i tid, desto mindre måste vi lita på osäkra framtida lösningar.

I Finland har exceptionella värmeböljor (som varar i minst tre veckor) förekommit endast på 2000-talet under den mätperiod som inleddes 1961, inklusive den rekordlånga perioden på 22 dagar 2025, då dagens högsta uppmätta temperatur i Finland har varit över 30 grader.

Klimatförändringen leder redan nu till allvarliga konsekvenser runt om i världen. De extrema väderfenomen har blivit kraftigare och vanligare, och riskerna för att överskrida oåterkalleliga klimatiska brytpunkter ökar. Det är inte ens möjligt att anpassa sig till alla förändringar som klimatförändringen medför: när förändringen framskrider blir vissa regioner livsodugliga och vissa ekosystem och arter försvinner för gott. Bland annat därför är det viktigt att begränsa den globala uppvärmningen så att den är så liten som möjligt.

Varje år av fördröjning när det gäller klimatåtgärder minskar möjligheterna att bromsa upp förändringen och gör att det behövs kraftigare och dyrare åtgärder. Undersökningar visar också att varje ton koldioxid som hamnar i atmosfären orsakar ekonomiska nackdelar på minst 100 euro.

Det är brådskande att vidta klimatåtgärder, eftersom varje fördröjning ökar mänskligt lidande, ekonomiska kostnader och risken för oåterkalleliga förändringar när klimatuppvärmningen överskrider den kritiska gränsen på 1,5 grader.

INTERNATIONELLA KLIMAT- OCH MÄNNISKORÄTTSKONVENTIONER FÖRPLIKTAR ÄVEN FINLAND

Enligt folkrättens regler är alla länder i världen skyldiga att göra sina del för att motverka klimatförändringen och genomföra en temperaturökningsgräns på 1,5 grader. Skyldigheten grundar sig på internationell sedvanerätt och är inte beroende av om landet har förbundit sig till internationella klimatavtal. Försummelse kan leda till juridiskt ansvar för staten och i vissa fall även till skadeståndsansvar.

Nästan alla länder i världen deltar i det internationella klimatsamarbetet under FN:s ramkonvention om klimatförändringar. Avtalet trädde i kraft 1994 och har 198 parter. Sammanlagt 194 parter har i Parisavtalet dessutom förbundit sig att begränsa jordens genomsnittliga temperaturstegring till 1,5 grader jämfört med den förindustriella tiden.

Finland gör sin del i det globala motverkandet av klimatförändringen som en del av Europeiska unionen. EU fastställer ett gemensamt klimatmål som ständigt skärps för att verkställa Parisavtalet för varje femårsperiod. EU:s mål är att vara klimatneutralt före 2050 och klimatnegativt efter det. För att uppnå målet vidtar EU flera klimatåtgärder.

Staternas ansvar för att motverka klimatförändringen grundar sig också på internationella människorättskonventioner. Klimatförändringen och de mänskliga rättigheterna är nära förknippade med varandra. Klimatförändringens effekter äventyrar flera centrala mänskliga rättigheter, såsom rätten till liv, skyddet av privat- och familjelivet samt barns, kvinnors och urfolks rättigheter.

Ett enskilt lands ansvar för klimatåtgärder och temperaturökningsgränsen på 1,5 grader beror till exempel på nuvarande och historiska (kumulativa) växthusgasutsläpp, utvecklingsnivå och andra nationella förhållanden. Ländernas rättsliga ansvar påverkas däremot inte av hur stor eller liten andel de står för av de globala växthusgasutsläppen. Även om landets andel av utsläppen bara är en droppe i havet måste det ta sin del av det kollektiva ansvaret.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna konstaterade i sitt avgörande Klimaseniorinnen 2024 att även Europeiska människorättskonventionen förutsätter att staterna fastställer ett rättvist nationellt mål om koldioxidneutralitet. Finland har redan gjort det med sitt mål för 2035.

Skyldigheten att vidta klimatåtgärder gäller alla länder oberoende av mängden utsläpp eller huruvida man är avtalspart eller inte, eftersom det är en gemensam global skyldighet att motverka klimatförändringen.

MOTVERKANDET AV KLIMATFÖRÄNDRINGEN ÄR EN MÄNNISKORÄTTSFRÅGA

Klimatförändringen och de mänskliga rättigheterna är nära förknippade med varandra.

Klimatförändringens effekter, såsom översvämningar, torka och extrema väderfenomen, äventyrar flera centrala mänskliga rättigheter. Dessa är bland annat rätten till liv och hälsa, skyddet av privatlivet och familjelivet samt barns, kvinnors och urfolks rättigheter.

Människorätsfrågor har lyfts fram i flera klimaträttegångar i Europa och på andra håll. Till exempel den internationella domstolen i Haag, Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och den amerikanska människorättsdomstolen har bekräftat att staternas skyldigheter i anslutning till tryggheten av de mänskliga rättigheterna förutsätter att staterna agerar aktivt (positiv handlingsskyldighet) både för att motverka klimatförändringen och anpassa sig till dess skadliga konsekvenser.

De mänskliga rättigheterna är också förknippade med frågan om rättvisa mellan generationerna och hur ansvaret för att motverka klimatförändringen fortsätter mellan olika årtionden och generationer. Om utsläppen minskas långsammare ökar belastningen på framtida generationer för att eliminera utsläppen.

Den tyska författningsdomstolen ansåg i sitt avgörande av Neubauer-fallet i april 2021 att den dåvarande tyska klimatlagen stred mot grundlagen, eftersom den inte fastställde tillräckligt exakta delmål för att uppnå målet om koldioxidneutralitet och fastställa ansvarsfördelningen mellan generationerna.

Klimatförändringens effekter äventyrar centrala mänskliga rättigheter, såsom rätten till liv, hälsa och en trygg livsmiljö. Staterna är också skyldiga att skydda framtida generationers rättigheter till dessa.

MEDBORGARNA VILL ATT KLIMATÅTGÄRDER VIDTAS

En majoritet av finländarna understöder klimatåtgärder för att uppnå målet om koldioxidneutralitet. Det förekommer olika åsikter på basis av exempelvis vilket parti man stöder, kön och utbildningsbakgrund, men totalt sett har inställningen till klimatåtgärder under årens lopp blivit positivare och den kraftigaste oenigheten har minskat.

Enligt klimatbarometern 2025 anser 75 procent av finländarna att klimathållbara lösningar förbättrar välfärden. Andelen har ökat med hela tio procentenheter på två år.

Medborgarnas starka stöd för klimatåtgärder visar att finländarna inte bara godkänner utan rentav önskar sig en förändring inom olika samhällssektorer. 75 procent av finländarna anser att man bör fästa större uppmärksamhet vid avverkning och skötselsätt för att bevara kolsänkor. Nästan 70 procent önskar att klimathållbar, växtbaserad kost skulle vara billigare än livsmedel som leder till stora utsläpp. Så många som nio av tio anser att produkter borde planeras så att de har längre livslängd, även om de därmed skulle kosta mer.

Drygt 80 procent av finländarna upplever att kommunerna måste förbereda sig mer aktivt på klimatförändringens risker, såsom värmeböljor, halka och översvämningar. Nästan fyra av fem anser att kommunerna kan stärka sin livskraft genom att locka till sig gröna investeringar. Lika många anser att kommunerna måste erbjuda sina invånare möjlighet till en klimathållbar vardag, till exempel genom att utveckla hållbar rörlighet, förbättra fastigheternas energieffektivitet och främja användningen av förnybar energi.

Vid sidan av staten och internationella institutioner anses företagen ha en betydande roll i stärkandet av klimatåtgärderna. Fyra av fem anser att företag också bör förutsättas vidta åtgärder för att minska utsläppen. Nästan 90 procent anser att Finland kan förbättra sin konkurrenskraft genom att exportera lösningar för ren teknik ut i världen.

Nu är det dags att påskynda klimatåtgärderna, eftersom majoriteten av finländarna upplever att de förbättrar välfärden, stärker konkurrenskraften och sparar på naturresurserna.

MARKANVÄNDNINGSEKTORN HAR FLERA SÄTT MED MÅNGA FÖRDELAR FÖR ATT MINSKA UTSLÄPPEN

Det är möjligt att odla åkrar och använda skogar så att jordmånens kolförråd och Finlands trädresurser ökar. När kolförrådet växer fungerar de som en kolsänka och gör klimatförändringen långsammare.

Numera är åkrarna i Finland en utsläppskälla, men genom att utveckla odlingsmetoderna och återväta torvmarksåkrar kan utsläppen minskas. Att öka mineraljordsåkrars kolförråd förbättrar också åkrarnas odlingsegenskaper. En del av torvmarksåkrarna har redan tagits ur jordbruksanvändning och de utsläppsminskningar som uppnås genom att återväta dem skulle vara kostnadseffektiva klimatåtgärder.

Finlands skogar har länge varit en anmärkningsvärt stor kolsänka i takt med att träresursernas och markens kolförråd har vuxit. Sedan 2010 har kolsänkan dock minskat snabbt bland annat på grund av ökade avverkningar och ökade markutsläpp i dikade torvmarker.

Att de finländska skogarnas kolsänka krymper är en stor utmaning både för uppfyllandet av de bindande klimatförpliktelserna för markanvändningssektorn (LULUCF) som man kommit överens om med EU och för Finlands eget mål om koldioxidneutralitet. Stärkandet av skogarnas kolsänka bidrar till att uppfylla klimatförpliktelserna och -målen och locka nya investeringar med högre förädlingsvärde till Finland som grundar sig på hållbart producerad träråvara.

Det är möjligt att återställa de finländska skogarnas kolsänka och de flesta metoder som stärker skogarnas kolsänka ökar också skogarnas tillväxt. Till exempel en längre omloppstid, undvikande av för kraftiga gallringar, grundare diken, askgödsling av torvmarksskogar och kvävegödsling av moskogor ökar skogarnas tillväxt och stärker trädbeståndets och jordmånens kolsänka.

För skogsägaren är många klimatåtgärder på gårdsnivå ekonomiskt lönsamma. Till exempel askgödsling av torvmarksskogor är oftast lönsam även utan statligt stöd. Kontinuerlig skogsodling på lämpliga växtplatser bidrar till att undvika kalhuggning och istandsättningsdikning, vilket leder till att markutsläppen i allmänhet mångdubblas. Frivilligt skydd av skogarna antingen tillfälligt eller permanent, liksom många naturvårdsåtgärder, kan vara ekonomiskt lönsamma för skogsägaren om de stöds med offentliga medel eller om resultaten betalas ut på marknaden.

En av de viktigaste klimatåtgärderna med tanke på skogarnas anpassningsförmåga kan anses vara att diversifiera trädslagsfördelningen. Vid förnyelse av skogarna och efterföljande åtgärder i det inledande skedet av skogsodlingen bör man alltid sträva efter att gynna blandskog och i synnerhet blandning av lövträd i den mån det finns förutsättningar för det. Även om detta i vissa fall kan minska virkesavkastningen och ändra dess fördelning, kan det anses ekonomiskt motiverat med tanke på riskspridning och skydd av framtida inkomster och till vissa delar som en nödvändig klimatåtgärd även för enskilda skogsägare.

Många klimatåtgärder i skogar och åkrar kan både förbättra kolbindningen och anpassningsförmågan och vara ekonomiskt lönsamma.

UTSLÄPPSFRI TRAFIK MINSKAR KOSTNADERNA

Utsläppen av växthusgaser från trafiken minskar när mindre fossila bränslen används. Detta kan ske på fem sätt: 1) genom att övergå från bilkörning till gång, cykling och kollektivtrafik samt från vägtransporter till järnvägs- och vattentransporter, 2) genom att byta bilarnas drivkraft från förbränningsmotorn till elmotorn, 3) genom att byta ut förbränningsmotorns fossila bränsle mot ett hållbart förnybart eller syntetiskt bränsle, 4) genom att välja ett energieffektivt fordon, och 5) genom att minska behovet av trafik och transport. Alla dessa metoder, med undantag av den tredje, sänker samtidigt hushållens och logistikens kostnader. Även i den tredje metoden minskar bytet till förnybart bränsle kostnaderna när man övergår till biogas, men kostnaderna ökar avsevärt om man övergår till förnybar diesel eller syntetiska bränslen.

Största delen av transportkostnaderna orsakas av de fasta kostnaderna för att äga fordon. Ett snabbt kollektivtrafikenätverk med täta turer i kombination med trivsamma gång- och cykelleder möjliggör en smidig vardag utan att man måste äga bil, varvid hushållens transportkostnader minskar betydligt. För samhällets ekonomi medför varje kilometer som körs med personbil (även elbil) betydande olycks- och utsläppskostnader, medan varje kilometer som promeneras och cyklas medför betydande fördelar för folkhälsan. På motsvarande sätt kan logistikkostnaderna sänkas avsevärt genom att övergå från vägtransporter till järnvägs- och vattentransporter och genom att säkerställa att transporternas lastutrymmen är så fulla som möjligt genom samarbete mellan beställare och producenter av logistik.

Även om det är nödvändigt att använda bil kan man sänka kostnaderna för trafik och logistik genom att övergå från förbränningsmotor till elmotorer. Trots det högre anskaffningspriset är en elbils totala livscykelkostnader ofta lägre tack vare elmotorns utmärkta energieffektivitet och förmånlig energi. För att elbilar ska bli vanligare krävs ett tillräckligt och tillförlitligt laddningsnät. Det finns redan för personbilar runt om i Finland, men för lastbilar är det fortfarande är bristfälligt i stor utsträckning. Ett distributionsnät för biogas som lämpar sig för lastbilar är något större och erbjuder också ett alternativ som minskar kostnaderna.

Att ersätta fossila bränslen med förnybara bränslen ökar kostnaderna för transport och logistik oberoende av de råmaterial som används vid tillverkningen av förnybara bränslen. En del av dem finns det inte tillräckligt av i världen och en del orsakar även naturförlust samt försämrar markanvändningssektorns kolbalans och man uppnår inte nödvändigtvis utsläppsfördelar med hjälp av dem när man beaktar alla livscykelutsläpp. Hållbara förnybara bränslen bör reserveras för interkontinental flyg- och sjötrafik, där elektrifiering inte är ett alternativ. Ett undantag är biogas, som också lämpar sig för tung landsvägstrafik.

Man bör också komma ihåg att underlåtenhet att minska trafikutsläppen medför ökade kostnader, eftersom Finland som det ser ut nu inte kommer att uppfylla EU:s utsläppsminskningssåtagande för ansvarsfördelningssektorn utan att minska trafikutsläppen och eftersom man inom EU har föreslagit att utsläppshandel för trafiken ska inledas 2028.

Klimatåtgärderna för trafiken minskar utsläppen, förbättrar folkhälsan och kan minska hushållens kostnader och kostnaderna för logistik.

KLIMATÅTGÄRDerna GER FÖRDELAR FÖR DEN ÖVERGRIPANDE SÄKERHETEN

Klimatförändringen utgör redan nu ett hot mot människors välbefinnande, hälsa och ekonomi. Utöver de direkta konsekvenserna kan klimatförändringen till exempel leda till att livsmedelstryggheten försämras även i Finland samt till att ökade störningar i internationella handelskedjor orsakar brist på produkter och material. Klimatåtgärdernas roll i främjandet av den övergripande säkerheten kan också granskas bland annat med tanke på direkta klimatrisker, klimatförändringens globala återverkningar eller energiomställningens säkerhets fördelar.

Genom att motverka klimatförändringen stärker man den övergripande säkerheten genom att bekämpa direkta klimatrisker, såsom extrema väderfenomen, översvämningar och skogsbränder. Beredskapen för klimatförändringen bidrar å sin sida till att i tid kunna reagera på klimatförändringens skadliga effekter och stöder därmed samhällets funktioner även i konfliktsituationer. Beredskapen kan omfatta att samhällsstrukturen (till exempel elsystem, byggnader och vägar) stärks gentemot klimatförändringarnas effekter samt att man skapar verksamhetsmodeller som kan användas i olika krissituationer. Den övergripande säkerhetsmodell som redan används i Finland kan stärkas med information och verksamhetsmodeller kopplade till klimatsäkerheten.

Klimatförändringen beskrivs i forskningslitteraturen som EN hotkoefficient (threat multiplier) som förstärker risken och sannolikheten för konflikter. Till exempel kan resursbrist och extrema väderförhållanden underblåsa ett redan försämrat säkerhetsläge. Konflikter mellan stater och migration kan därför öka när klimatförändringen orsakar resursbrist eller minskar antalet beboeliga områden.

Energiomställningen, dvs. övergången bort från fossila bränslen, minskar beroendet av geopolitiskt instabila områden samt störningseffekter i internationella handelskedjor. Övergången till system som bygger på decentraliserad och delvis förnybar energi kan också göra att konsekvenserna av olika uppsåtliga störningar eller störningar som beror på klimatförändringen eller tekniska fel blir mindre. Eftersom produktionsenheterna i en decentraliserad struktur till sin natur är mindre blir störningarna mindre och kan ofta åtgärdas snabbare. Detta förbättrar systemets resiliens och främjar därmed den övergripande säkerheten.

Genom klimatåtgärder och energiomställningen kan man också främja energidemokrati och möjligheter till medborgardeltagande. Medborgare och lokalsamhällen kan fungera som konsumentproducenter genom att utnyttja förnybar energi. Detta stärker individer och samhällen samt ökar den samhälleliga stabiliteten genom upplevelsen av delaktighet. Detta anknyter till begreppet positiv trygghet, där trygghet inte bara uppfattas som förebyggande av hot utan också som främjande av hälsa, välfärd, rättvisa och delaktighet.

Klimatåtgärderna stärker den övergripande säkerheten genom att bekämpa direkta klimatrisker, minska geopolitiska beroenden samt främja demokrati och samhällelig stabilitet.

KLIMATÅTGÄRDER ÄR BRA FÖR HÄLSAN

I framtiden riskerar allvarliga hälsorisker till följd av värmeböljor att öka kraftigt om vi misslyckas med att minska utsläppen och motverka klimatförändringen och inte anpassar oss tillräckligt väl till de föränderliga förhållandena.

Hälsorisker kopplade till värme för personer över 65 år har redan nu ökat med 167 procent globalt jämfört med nivån 1990. I Finland kan en utdragen värmebölja som berör hela landet numera orsaka flera hundra vårdperioder på sjukhus och förtida dödsfall bland äldre personer.

När vintrarna blir varmare och temperaturerna varierar under vintermånaderna ökar halkan på gator och vägar och risken för halkolyckor samt behovet av sandning i en allt större del av Finland. De skadliga hälsoeffekterna av dammutsläppen som följer på sandning ökar särskilt i stadsregionerna.

Värmeböljor och störtregn är ett hot mot dricksvattnets kvalitet och vattenburna epidemier (till exempel magsjukdomar) kan därför bli vanligare. Klimatförändringen leder till att levnadsförhållandena för flera sjukdomsalstrare blir gynnsammare och deras förekomstområden utvidgas, vilket leder till att många vatten-, mat- och djurburna infektionssjukdomar och epidemier och pandemier som de orsakar blir vanligare. Myggor som sprider denguefeber och epidemier av denna sjukdom har till exempel redan påträffats i södra Europa. I Finland breder sjukdomsspridande fästingar ut sig till större områden.

Pandemier är ett exempel på återverkningar som orsakas av klimatförändringar och andra miljöförändringar på andra håll i världen. Pandemier kan undergräva inte bara folkhälsan utan också medborgarnas trygghetskänsla och samhällets kriställighet, som är viktiga med tanke på den övergripande säkerheten.

Klimatförändringen kan påverka den psykiska hälsan både genom plötsliga kriser och genom att sakta förändra hur vi sover, äter och rör på oss. Det har konstaterats att oro och ångestkänslor redan blivit vanligare i Finland.

Förutom att åtgärderna för att motverka klimatförändringen förebygger ovan nämnda hälsorisker har de också andra hälsofördelar. Till exempel är främjande av växtbaserad kost och aktiv rörlighet, dvs. gång och cykling, viktiga för att förbättra hjärt- och kärlhälsan utöver de utsläppsminskningar som uppnås med hjälp av dem.

Redan en relativt liten kostförändring i en växtbaserad riktning skulle kunna minska växthusgasutsläppen från matkonsumtionen med upp till en tredjedel samt leda till hälsosammare ätande och sänkta matkostnader för hushållen. Det har däremot konstaterats att personer som cyklar eller promenerar till arbetet har mindre sjukfrånvaro än personer som åker bil. God stadsplanering, såsom trygga gång- och cykelvägar samt fungerande kollektivtrafik och biljetter till rimligt pris främjar användningen av aktiva färdssätt.

Att motverka klimatförändringen förebygger allvarliga hälsohot såsom sjukdomar och dödsfall på grund av värmeböljor och epidemier. Klimatåtgärder, såsom växtbaserad kost, förbättrar också avsevärt välbefinnandet och hälsan.

KLIMATÅTGÄRDER LEDER TILL NATURFÖRDELAR

Den biologiska mångfalden upprätthåller livet på jorden. Mångfalden minskar dock överallt i världen. Naturförlusten och klimatförändringen är inbördes beroende fenomen som påverkar varandra och hotar människors hälsa och välbefinnande. Åtgärderna för att motverka klimatförändringen kan avsevärt främja bevarandet av den biologiska mångfalden.

Centrala orsaker till naturförlusten är att livsmiljöer försvinner och försämras, överkonsumtion av naturresurser, klimatförändringen, föroreningar och skadliga främmande arter. Jordbruket, skogsavverkningen samt utvidgning av städer och infrastruktur förstör livsmiljöer, orsakar växthusgasutsläpp och minskar kolsänkorna i landekosystem på grund av markanvändningen och förändringar i denna. Klimatförändringen förutspås bli en allt viktigare orsak till naturförlusten i framtiden.

Att lyckas motverka klimatförändringen spelar en nyckelroll när det gäller att stoppa naturförlusten på längre sikt. Finland bör göra sin del i det här arbetet.

Naturförlusten i landekosystem kan förebyggas genom att skydda skogar, myrar och vårdbiotoper samt genom att ändra markanvändningen så att den blir mindre intensiv och kräver mindre ytor. Dessa metoder ger i allmänhet också direkta fördelar i motverkandet av klimatförändringen. Till exempel genom att skydda skogar med betydande naturvärden, öka mängden död ved och lätta på intensiva skogsbruksmetoder kan man öka mängden kolförråd i skogarna och ge skydd mot minskningen av förråden samt bromsa utarmningen av den biologiska mångfalden. Restaurering av livsmiljöer ger också ofta fördelar för klimatåtgärder och för att stoppa naturförlusten. Å andra sidan kan målen också strida mot varandra när investeringar i den gröna omställningen förändrar markanvändningen. Då är det viktigt att styra placeringen av funktionerna, till exempel vad gäller vind- och solkraft, för att minimera skadorna.

Att motverka klimatförändringen kan bromsa förlusten av biologisk mångfald, trygga livsmiljöer och stärka den biologiska mångfalden.

KLIMATÅTGÄRDER MÖJLIGGÖR EKONOMISK TILLVÄXT

En konsekvent, tydlig och långsiktig klimatpolitik gör Finland till en attraktiv investeringsmiljö för projekt inom ren teknologi och ger Finland nya tillväxtmöjligheter. Utöver en förutseende regleringsmiljö främjar rätt riktade företagsstöd och innovationsfinansiering Finlands konkurrenskraft globalt och vid sidan av jämförelseländerna inom EU.

Allt detta inverkar positivt på produktiviteten och utvecklingen av den offentliga ekonomin. För att uppnå nationell nytta krävs föregångarskap både i utvecklingen och tillämpningen av lösningarna, så att de exportlösningar som uppstår kan svara på förändringen på den globala marknaden.

Till exempel avskiljning av biobaserad koldioxid med olika tillämpningar är en viktig möjlighet för Finland, om man samtidigt sörjer för råvarubasens hållbarhet. Av avskilt biobaserad koldioxid kan man tillverka produkter för att ersätta fossila bränslen (BECCU) eller så kan koldioxiden lagras så att den skapar permanenta tekniska kolsänkor (BECCS). Det uppskattade årliga värdet på deras affärspotential kan röra sig om flera miljarder euro.

Finland måste utveckla träprodukter vars tillverkning är mer resurseffektiv och vars förädlingsgrad är högre och vars avverkningsmängd är miljömässigt hållbar. Träprodukter med lång hållbarhet som fungerar som kolförråd borde göras mer konkurrenskraftiga. Effekten av måttligare avverkning på industrins tillgång till gagnvirke minskar om användningen av energived minskas avsevärt.

Det lönar sig att motverka klimatförändringen med inhemska åtgärder i stället för att till exempel köpa utsläppsminskningsenheter från utlandet. Då blir åtgärdernas sysselsättningseffekter och pengarna kvar i landet och skapar nya tillväxtmöjligheter. Motverkande åtgärder i hemlandet kommer i vilket fall som helst att vara nödvändiga när målen skärps. Att genomföra dem i tid – både när det gäller motverkande och anpassning till klimatförändringen – blir billigare än att vänta.

En konsekvent strävan efter att uppfylla klimatmålen främjar en rättvis och förutsägbar övergång mot ett koldioxidsnålt samhälle när aktörerna har en tydlig bild av i vilken riktning man är på väg.

En övergång till koldioxidsnålhet ligger i vilket fall som helst framför oss alla, oberoende av bransch, och därför lönar det sig att se övergången som en möjlighet.

KÄLLOR

KLIMATFÖRÄNDRINGEN HAR ALLVARLIGA FÖLJDER

IPCC 2021. AR6 WG1 Summary for Policymakers. Tillgänglig på: ipcc.ch/report/ar6/wg1/chapter/summary-for-policymakers

IPCC 2023. AR6 Synthesis Report, Summary for Policymakers. Tillgänglig på: ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf

KLIMATÅTGÄRDERNA ÄR BRÅDSKANDE

Friedlingstein et al. 2024. Global Carbon Budget 2024. Tillgänglig på: doi.org/10.5194/essd-2024-519

Hänzel, M.C., Drupp, M.A., Johansson, D.J.A. m.m. 2020. Climate economics support for the UN climate targets. Nat. Clim. Chang. 10, 781–789. Saatavilla: doi.org/10.1038/s41558-020-0833-x

IPCC 2023. AR6 Synthesis Report, Summary for Policymakers. Tillgänglig på: ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf

Moore, F.C., Drupp, M.A., Rising, J., Dietz, S., Rudik, I. & Wagner, G. 2024. Synthesis of evidence yields high social cost of carbon due to structural model variation and uncertainties, Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A. 121 (52) e2410733121. Tillgänglig på: doi.org/10.1073/pnas.2410733121

Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. et al. 2022. Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO2. Nature 610, 687–692. Tillgänglig på: doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9

WMO 2024. State of the Climate, update for COP29. Tillgänglig på: library.wmo.int/records/item/69075-state-of-the-climate-2024

INTERNATIONELLA KLIMAT- OCH MÄNNISKORÄTTSKONVENTIONER FÖRPLIKTAR ÄVEN FINLAND

Kulovesi, K., Mähönen, M. och Laininen, J. 2024. Ilmasto-oikeus. Alma Talent.

Parisavtalet 2016. (SopS 75/2016 ja SopS 76/2016)

Finlands klimatpanel 2022. Ilmastotoimien riittävyden arviointi vuosien 2030 ja 2035 tavoitteiden osalta. Finlands klimatpanels publikationer 1/2022. Tillgänglig på: ilmastopaneeli.fi/hae-julkaisuja/ilmastotoimien-riittavyyden-arviointi-vuosien-2030-ja-2035-tavoitteiden-osalta

Finlands klimatpanel 2025. Suomen hiilineutraalispolku – Arvio hiilineutraaliuden saavuttamisesta ja sen keinoista. Finlands klimatpanels publikationer 1/2025. Tillgänglig på: ilmastopaneeli.fi/hae-julkaisuja/suomen-hiilineutraalispolku-arvio-hiilineutraaliuden-saavuttamisesta-ja-sen-keinoista

Finlands klimatpanels ställningstagande 18.6.2024: Snabbt påskyndade klimatåtgärder ligger i Finlands intresse. Tillgänglig på: [Snabbt påskyndade klimatåtgärder ligger i Finlands intresse – Ilmastopaneeli](https://ilmastopaneeli.fi/snabbt-paskyndade-klimatatgarder-ligger-i-finlands-intresse)

FN:s ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC) 1992 (SopS 61/1994)

MOTVERKANDET AV KLIMATFÖRÄNDRINGEN ÄR EN MÄNNISKORÄTTSFRÅGA

Verein KlimaSeniorinnen Schweiz m.fl. mot Schweiz. Tillgänglig på:

hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%22253600/20%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-233206%22%5D%7D

Neubauer v Germany. Tillgänglig på:

bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2021/03/rs20210324_1bvr265618en.html

MEDBORGARNA VILL ATT KLIMATÅTGÄRDER VIDTAS

Miljöministeriet 2025. Klimatbarometern. Tillgänglig på: [Tietoisuus luontokadon etenemisestä lisääntynyt, ilmastoratkaisut nähdään Suomelle mahdollisuutena - Ympäristöministeriö](#)

MARKANVÄNDNINGSSSEKTORN HAR FLERA SÄTT MED MÅNGA FÖRDELAR FÖR ATT MINSKA UTSLÄPPEN

Lehtonen, H., Assmuth, A., Koikkalainen, K., Miettinen, A., Mutanen, A., Mäkipää, R., Nieminen, M., Rämö, R., Wall, A., Wejberg, H. & Viitala, E.-J. 2022. Tehokkaat ohjaukeinot maa- ja metsätalouden ilmastovaikutusten edistämiseksi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 76/2022.

Naturresursinstitutet. Tillgänglig på: urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-506-4

Viitala, E.-J., Ahtikoski, A., Haltia, E., Hökkä, H., Mäkipää, R., Nieminen, M., Saarinen, M., Sarkkola, S., Tolvanen, A. & Valkonen, S. 2023. Tehokkaat ohjaukeinot jatkuvapeitteisen metsänkäsitteilyn edistämiseksi runsasravinteisilla turvemilla. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 100/2023.

Naturresursinstitutet. Tillgänglig på: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-809-6>

Viitala, E.-J., Assmuth, A., Koikkalainen, K., Miettinen, A., Mutanen, A., Wall, A., Wejberg, H. & Lehtonen, H. 2022. Maa- ja metsätalouden kannustinjärjestelmien ilmastovaikutukset:

Synteeriraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 21/2022. Naturresursinstitutet. Tillgänglig på: urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-388-6

UTSLÄPPSFRI TRAFIK MINSKAR KOSTNADERNA

Seppälä, J., Liimatainen, H., Viri, R., Suomalainen, E., Ollikainen, M., Weaver, S., Markkanen, J., Ahlvik, L., Karttunen, M., Hänninen, O., Halonen, J. I. 2024. Tieliikenteen päästövähennystoimet ja niiden vaikutukset. Finlands klimatpanel rapport 1/2024. Tillgänglig på: ilmastopaneeli.fi/hae-julkaisuja/tieliikenteen-paastovahennystoimet-ja-niiden-vaikutukset

Liimatainen, H., Nykänen, L., Rantala, T., Rehunen, A., Ristimäki, M., Strandell, A., Seppälä, J., Kytö, M., Puroila, S. & Ollikainen, M. 2015. Tarve, tottumukset, tekniikka ja talous – Ilmastonmuutoksen hillinnän toimenpiteet liikenteessä. Finlands klimatpanel rapport. Tillgänglig på: ilmastopaneeli.fi/hallinta/wp-content/uploads/2024/07/TARVE-TOTTUMUKSET-TEKNIikka-JA-TALOUS-%E2%80%93-ILMASTONMUUTOKSEN-HILLINNAN-TOIMENPITEET-LIIKENTEESSA.pdf

Ojala, T., Hokkanen, E. och Honkasalo, N. 2024. Kansallinen liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelma. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 2024:10. Tillgänglig på: julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165917

Sipilä, E. och Lottonen, J. 2024. Selvitys hallitusohjelman uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitetta koskevien kirjausten vaikutuksista ja RED III -direktiivin kansallisesta toimeenpanosta. Arbets - och

näringsministeriet, AFRY. Tillgänglig på: teknologiateollisuus.fi/emobility/wp-content/uploads/sites/9/2025/09/SLry-paastot-kustannustehokkuus-FINAL-2025-09-02-jaettava.pdf

Liimatainen, H. och Viri, R. 2025. Sähköisen liikenteen päästövähennysten kustannustehokkuus. Sähköinen liikenne ry. Liikenteen tutkimuskeskus Verne. Tillgänglig på: teknologiateollisuus.fi/emobility/wp-content/uploads/sites/9/2025/09/SLry-paastotkustannustehokkuus-FINAL-2025-09-02-jaettava.pdf

KLIMATÅTGÄRDerna GER FÖRDELAR FÖR DEN ÖVERGRIPANDE SÄKERHETEN

Auer C, Reyer C, m.m. 2025. Critical intervention points for European adaptation to cascading climate change impacts. Nature Climate Change. Tillgänglig på: doi.org/10.1038/s41558-025-02455-2

IDEALE. 2024. The advancing energy transition requires a broader approach to energy security. Action recommendations of the research project. Tillgänglig på: syke.fi/sites/default/files/documents/Action-recommendations-of-the-research-project-IDEALE_2024_0_2.pdf

Hakala, E., Erkamo, S., Pyykönen, J., Tuomenvirta, H., Tynkkynen, O., Berninger, K., Vihma, A., 2021. Ilmastonmuutos ja Suomen turvallisuus: Uhat ja varautuminen kokonaisturvallisuuden toimintamallissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:52. Tillgänglig på: julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163384/VNTEAS_2021_52.pdf

KLIMATÅTGÄRDER ÄR BRA FÖR HÄLSAN

European Center for Disease Prevention and Control (ECDC). 2024. Mosquito-borne diseases: an emerging threat. Läst 11.12.2025. Tillgänglig på: ecdc.europa.eu/en/publications-data/mosquito-borne-diseases-emerging-threat

Irz, X., Sares-Jäske, L., Tapanainen, H., Niemi, J., Paalanen, L., Saarinen, M., & Valsta, L. M. (2024). Assessing the Cost of Nutritionally Adequate and Low-Climatic Impact Diets in Finland. Current developments in nutrition, 8(5), 102151. Tillgänglig på: doi.org/10.1016/j.cdnut.2024.102151

Kalliolahti, E., Gluschkoff, K., Lanki, T., Halonen, J. I., Salo, P., Oksanen, T., & Ervasti, J. (2024). Associations Between Active Commuting and Sickness Absence in Finnish Public Sector Cohort of 28 485 Employees. Scandinavian journal of medicine & science in sports, 34(12), e70001. Tillgänglig på: doi.org/10.1111/sms.70001

Kosonen R, Kurnitski J, Jokisalo J, Kilpeläinen S, Farahani AV, Farhan Ejaz M, Simson R, Kollanus V, Lanki T, Tiittanen P, Vasankari T, Aro M. 2023. Ilmanvaihto- ja jäähdytysjärjestelmien resilienssi lämpöaallojen ja hengitystieinfektioiden suhteen: Uudis- ja korjausrakennusten teknisten ratkaisujen toiminta muuttuvissa olosuhteissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:56. Tillgänglig på: urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-007-3

Mora, C., McKenzie, T., Gaw, I.M. et al. 2022. Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change. Nature Climate Change 12, 869–875. Tillgänglig på: <https://doi.org/10.1038/s41558-022-01426-1>

Romanello M, Walawender M, Hsu S-C, Moskeland A, Costello A. 2024. The 2024 report of the Lancet Countdown on health and climate change: facing record-breaking threats from delayed action. *Lancet*. 404(10465):1847-1896. doi:10.1016/S0140-6736(24)01822-1. Tillgänglig på: pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39488222

Shrestha P, Nukala SK, Islam F, Badgery-Parker T, Foo F. The co-benefits of climate change mitigation strategies on cardiovascular health: a systematic review. *Lancet Reg Health West Pac*. 2024;48:101098. doi: 10.1016/j.lanwpc.2024.101098. Tillgänglig på: pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39380746

Institutet för hälsa och välfärd (2023). Terve Suomi -ilmiöraportit. Ilmastonmuutos. Tillgänglig på: thl.fi/terveysuomi_verkkoraportit/ilmioraportit_2023/ilmastonmuutos.html

Institutet för hälsa och välfärd, Ratkaisuja kestäväen yhteiskunnan rakentamiseen: Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2025. Kestilä L, Karvonen S (red.). Raportti 1/2025. 126 sivua. Helsingfors 2025. ISBN 978-952-408-444-4 (webbpublikation). Tillgänglig på: julkari.fi/handle/10024/150756

KLIMATÅTGÄRDER LEDER TILL NATURFÖRDELAR

IPBES (2019): Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. S. Díaz, J. Settele, E. S. Brondízio E.S., H. T. Ngo, M. Guèze, J. Agard, A. Arneth, P. Balvanera, K. A. Brauman, S. H. M. Butchart, K. M. A. Chan, L. A. Garibaldi, K. Ichii, J. Liu, S. M. Subramanian, G. F. Midgley, P. Miloslavich, Z. Molnár, D. Obura, A. Pfaff, S. Polasky, A. Purvis, J. Razzaque, B. Reyers, R. Roy Chowdhury, Y. J. Shin, I. J. Visseren-Hamakers, K. J. Willis, and C. N. Zayas (eds.). IPBES secretariat, Bonn, Germany. 56 pages. Tillgänglig på: [Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services](#)

Pörtner, H.O., Scholes, R.J., Agard, J., Archer, E., Arneth, A., Bai, X., Barnes, D., Burrows, M., Chan, L., Cheung, W.L., Diamond, S., Donatti, C., Duarte, C., Eisenhauer, N., Foden, W., Gasalla, M. A., Handa, C., Hickler, T., Hoegh-Guldberg, O., Ichii, K., Jacob, U., Insarov, G., Kiessling, W., Leadley, P., Leemans, R., Levin, L., Lim, M., Maharaj, S., Managi, S., Marquet, P. A., McElwee, P., Midgley, G., Oberdorff, T., Obura, D., Osman, E., Pandit, R., Pascual, U., Pires, A. P. F., Popp, A., Reyes-García, V., Sankaran, M., Settele, J., Shin, Y. J., Sintayehu, D. W., Smith, P., Steiner, N., Strassburg, B., Sukumar, R., Trisos, C., Val, A.L., Wu, J., Aldrian, E., Parmesan, C., Pichs-Madruga, R., Roberts, D.C., Rogers, A.D., Díaz, S., Fischer, M., Hashimoto, S., Lavorel, S., Wu, N., Ngo, H.T. 2021. IPBES-IPCC co-sponsored workshop report on biodiversity and climate change; IPBES and IPCC. DOI:10.5281/zenodo.4782538. Tillgänglig på: [IPBES-IPCC co-sponsored workshop report on biodiversity and climate change](#)

Finlands miljöcentral 2023. Luontokato etenee Suomessa – miksi, ja miten pysäytämme sen? Finlands miljöcentral, Nyhet 11.12.2023. Tillgänglig på: <https://www.syke.fi/fi/tietoa-meista/uutiset/luontokato-etenee-suomessa-miksi-ja-miten-pysaytamme-sen>

KLIMATÅTGÄRDER MÖJLIGGÖR EKONOMISK TILLVÄXT

Kujanpää, L., Koponen, K., Linjala, O., Mäkikouri, S., Arasto, A. Teknologisten hiilinielujen mahdollisuudet ja niiden edistäminen Suomessa. Finlands klimatpanel rapport 5/2023. Tillgänglig på: ilmastopaneeli.fi/hae-julkaisuja/teknologisten-hiilinielujen-mahdollisuudet-ja-niiden-edistaminen-suomessa

© Finlands Klimatpanel

Publicerad under licensen CC BY 4.0.

Finlands klimatpanels publikationer 2/2026

Varför behövs klimatpolitik? Tvärvetenskapliga motiveringar för nationella klimatåtgärder

Författare: Finlands klimatpanel – Lassi Ahlviik, Antti Arasto, Jaana Halonen, Paula Kivimaa, Kati Koponen, Hannele Korhonen, Kati Kulovesi, Jarek Kurnitski, Heikki Lehtonen, Heikki Liimatainen, Joonas Merikanto, Raisa Mäkipää, Jyri Seppälä, Sampo Soimakallio, Risto Soukka och Anne Toppinen

Redaktionssekreterare: Laura Ticklén och Anni Toiviainen

Publiceringsdatum: 2.4.2026 (ursprunglig på finska 12.3.2026)

ISSN: 2737-0984

ISBN: 978-952-7457-40-5

DOI:

Referensanvisning:

Finlands klimatpanel 2026. Varför behövs klimatpolitik? Tvärvetenskapliga motiveringar för nationella klimatåtgärder. Finlands klimatpanels publikationer 1/2026.

Finlands klimatpanel underlättar dialogen mellan vetenskap och politik i klimatfrågor. Vi sammanställer forskningsbaserad kunskap och ger rekommendationer som stöd för klimatpolitiska beslut.

Klimatpanelens utredningar och ställningstaganden görs på vetenskaplig grund, med hjälp av panelens mångvetenskapliga sakkunskap.

[Ilmastopaneeli.fi](https://ilmastopaneeli.fi)

[LinkedIn](#) | [Bluesky](#)

info@ilmastopaneeli.fi